Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
LAILA MEDINA
prednesené 7. apríla 2022[1]

Vec C-638/20

MCM
proti
Centrala studiestödsnämnden

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podala Överklagandenämnden för studiestöd (Národná odvolacia rada pre finančnú podporu študentov, Švédsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Sloboda pohybu pracovníkov – Rovnosť zaobchádzania – Sociálne výhody – Článok 45 ZFEÚ – Nariadenie (EÚ) č. 492/2011 – Článok 7 ods. 2 – Finančná podpora na vysokoškolské štúdium v zahraničí – Podmienka pobytu – Podmienka sociálneho začlenenia študentov, ktorí nemajú pobyt v tuzemsku – Študent, ktorý je štátnym príslušníkom štátu poskytujúceho podporu a má naďalej pobyt v štáte, v ktorom študuje – Rodič bol predtým migrujúcim pracovníkom v štáte, v ktorom študent študuje“

1. Överklagandenämnden för studiestöd (Národná odvolacia rada pre finančnú podporu študentov, Švédsko) týmto návrhom na začatie prejudiciálneho konania žiada o výklad článku 45 ZFEÚ a článku 7 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie[2]. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol podaný v rámci konania o odvolaní žalobcu vo veci samej, MCM, proti Centrala studiestödsnämnden (Rada pre finančnú podporu študentov, ktorá zodpovedá za poskytovanie finančnej podpory študentom, Švédsko; ďalej len „CSN“) v súvislosti s nárokom MCM na poskytnutie študentskej finančnej podpory od švédskeho štátu na jeho štúdium v Španielsku.

I. Skutkové okolnosti, ktoré viedli k sporu v konaní vo veci samej, a prejudiciálna otázka

2. MCM je rovnako ako jeho otec švédskym štátnym príslušníkom, ale od narodenia žije v Španielsku.

[1] Jazyk prednesu: angličtina.

[2] Ú. v. EÚ L 141, 2011, s. 1.

3. V marci 2020 MCM podal žiadať na CSN v súvislosti s vysokoškolským štúdiom v Španielsku, ktoré sa začalo v januári 2020. [3] MCM svoju žiadosť odôvodnil okrem iného skutočnosťou, že aj keď jeho otec žije a pracuje vo Švédsku od novembra 2011, predtým pôsobil ako migrujúci pracovník v Španielsku približne 20 rokov. MCM na základe toho tvrdil, že ako dieťa migrujúceho pracovníka by mal mať nárok na študentskú finančnú podporu.

4. CSN zamietla žiadosť MCM z dôvodu, že nespĺňa podmienku pobytu vo Švédsku podľa prvého odseku § 23 kapitoly 3 studiestödslagen (1999:1395) [4] a že mu nie je možné poskytnúť finančnú podporu na základe žiadnej z výnimiek stanovených v § 6 až 6b kapitoly 12 föreskrifter och allmänna råd om beviljning av studiemedel (CSNFS 2001:1) [5], ktoré vydala CSN.

5. Na podporu svojho rozhodnutia CSN tiež uviedla, že v práve Únie neexistuje žiadny dôvod, na základe ktorého by bolo možné udeliť výnimku z požiadavky pobytu. CSN sa domnievala, že MCM nespĺňa alternatívnu požiadavku začlenenia do švédskej spoločnosti, ktorú CSN stanovila pre osoby, ktoré nespĺňajú požiadavku pobytu a ktoré žiadajú o študentskú finančnú podporu na štúdium v inej krajine Únie.

6. CSN okrem toho uviedla, že MCM nemohol odvodzovať žiadne právo na študentskú finančnú podporu od skutočnosti, že jeho otec predtým využil svoje právo na voľný pohyb ako pracovník tým, že sa presťahoval do Španielska. V tejto súvislosti sa CSN domnievala, že otca už nie je možné považovať za migrujúceho pracovníka, keďže od roku 2011 žije a pracuje vo Švédsku.

7. MCM podal proti tomuto rozhodnutiu odvolanie. MCM vo svojom odvolaní predovšetkým poukazoval na okolnosti, ktoré podľa neho podporujú jeho tvrdenie, že by sa mal považovať za osobu začlenenú do švédskej spoločnosti a že jeho otec by sa mal stále považovať za osobu, ktorá má väzby so Španielskom. [6]

8. Vo svojom vyjadrení k odvolaniu podanému na vnútroštátny súd, ktorý je podľa prvého odseku § 11 kapitoly 6 zákona o študentskej finančnej podpore odvolacím orgánom, CSN zotrvala na svojom doterajšom stanovisku. CSN zároveň poznamenala, že odopretie študentskej finančnej podpory pre MCM na štúdium v zahraničí by sa mohlo považovať za prekážku práva otca MCM na voľný pohyb, keďže vedomosť o takomto následku by mohla otca odradiť od toho, aby sa vôbec presťahoval do Španielska.

9. Podľa CSN však nebolo jasné, či predmetná situácia naďalej patrí do pôsobnosti práva Únie, keďže od okamihu, keď otec uplatnil právo na voľný pohyb, uplynulo takéto dlhé obdobie. V tejto súvislosti sa CSN tiež pýtala, či sa migrujúci pracovník, ktorý sa vráti do svojej krajiny pôvodu, môže vo vzťahu k tejto krajine a počas časovo neobmedzeného obdobia odvolávať na záruky, ktoré sa vzťahujú na migrujúcich pracovníkov a ich rodinných príslušníkov podľa nariadenia č. 492/2011.

[3] Vo svojich pripomienkach adresovaných Súdnemu dvoru MCM vysvetľuje, že 15. septembra 2018 začal študovať na univerzite a v súčasnosti je študentom druhého ročníka politológie. MCM si uplatnil nárok na podporu na štúdium v zahraničí až od januára 2020, keďže nevedel o postupe, ktorý je potrebné dodržať, a o podporu nie je možné žiadať so spätným účinkom.

[4] Zákon (1999:1395) o študentskej finančnej podpore; ďalej len „zákon o študentskej finančnej podpore“.

[5] Predpisy a všeobecné usmernenia o poskytovaní finančnej podpory študentom (CSNFS 2001:1).

[6] Pozri bod 13 nižšie.

10. Vzhľadom na uvedené skutočnosti Överklagandenämnden för studiestöd (Národná odvolacia rada pre finančnú podporu študentov) rozhodla prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Môže členský štát (krajina pôvodu) v prípade dieťaťa migrujúceho pracovníka, ktorý sa vrátil, stanoviť bez ohľadu na článok 45 ZFEÚ a článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 a s prihliadnutím na svoje rozpočtové záujmy požiadavku väzby uvedeného dieťaťa s krajinou pôvodu, aby mu bolo možné priznať študentskú finančnú podporu na štúdium v zahraničí v inom členskom štáte Únie, v ktorom predtým pracoval jeho rodič (hostiteľská krajina), ak

i) po návrate z hostiteľskej krajiny rodič dieťaťa žil a pracoval v krajine pôvodu najmenej osem rokov;

ii) dieťa svojho rodiča do krajiny pôvodu nesprevádzalo a od narodenia žije v hostiteľskej krajine a

iii) krajina pôvodu stanovuje rovnakú požiadavku väzby aj pre iných štátnych príslušníkov v krajine pôvodu, ktorí nespĺňajú požiadavku pobytu a žiadajú o študentskú finančnú podporu na štúdium v zahraničí v inej krajine Únie?“

II. Konanie na Súdnom dvore

11. V súlade s požiadavkou Súdneho dvora sa tieto návrhy budú zaoberať len podstatou prejednávanej veci.

12. Písomné pripomienky predložili MCM, ako aj rakúska, dánska, nórska a švédska vláda a Európska komisia. O pojednávanie žiadny z účastníkov konania nepožiadal a žiadne sa ani nekonalo.

III. Stručné zhrnutie pripomienok účastníkov konania

13. MCM tvrdí, že väzba s jeho členským štátom pôvodu je dostatočná na to, aby mu umožnila získať finančnú podporu na štúdium.[7] Okrem toho skutočnosť, že jeho otec v súčasnosti žije vo Švédsku, nijako neoslabuje jeho postavenie ako migrujúceho pracovníka. Od roku 2011 jeho otec pravidelne navštevuje Španielsko, kde má zabezpečené ubytovanie, aby tam mohol tiež pracovať.[8]

14. Švédska vláda v podstate tvrdí, že je možné stanoviť výnimky z požiadavky pobytu, podľa ktorých musí byť príjemca podpory začlenený do švédskej spoločnosti. Požiadavka existencie väzby sa však nevzťahuje na deti migrujúcich pracovníkov.

15. Dánska a švédska vláda po prvé tvrdia, že otec MCM od svojho návratu do Švédska nevyužil svoje právo na voľný pohyb, a preto sa musí považovať za osobu, ktorá stratila postavenie migrujúceho pracovníka. Pokiaľ ide o postavenie bývalého migrujúceho pracovníka, švédska vláda

[7] MCM poukazuje na skutočnosť, že je švédskym štátnym príslušníkom, jeden z jeho rodičov a jeho ďalší rodinní príslušníci sú švédski štátni príslušníci a že pravidelne trávi čas vo Švédsku.

[8] MCM uvádza, že jeho otec využíval svoje právo na voľný pohyb medzi Štokholmom (Švédsko) a Barcelonou (Španielsko), pričom každý mesiac sa tam zdržiaval v rozmedzí od 4 do 14 dní. MCM tvrdí, že tieto pobyty nie je možné považovať za „dovolenku“, keďže všetky tieto pobyty predstavovali určitý počet pracovných dní (práca na diaľku), čo je dôvod, prečo si jeho otec ponechal ubytovanie v Španielsku.

tvrdí, že v prejednávanej veci, pokiaľ sa finančná podpora na štúdium v zahraničí neposkytuje pracovníkom alebo ich deťom z *dôvodu ich pracovného pomeru*, dotknutý pracovník sa už nemôže dovolávať týchto práv podľa článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 alebo článku 45 ZFEÚ.

16. Po druhé švédska vláda však pripúšťa, že pôsobnosť článku 45 ZFEÚ presahuje pôsobnosť článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011, v dôsledku čoho nie je možné úplne vylúčiť, že obmedzenie v podobe požiadavky pobytu môže niektorých rodičov alebo budúcich rodičov odradiť od využitia ich práva na voľný pohyb.

17. V prvom rade dánska vláda tvrdí, že článok 45 ZFEÚ a článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 sa na konanie vo veci samej neuplatňujú.

18. Dánska vláda sa domnieva, že pravidlá týkajúce sa voľného pohybu pracovníkov sa *ratione materiae* neuplatňujú. Tvrdí, že švédsku právnu úpravu týkajúcu sa finančnej podpory je potrebné chápať tak, že študent, ktorý nemá pobyt vo Švédsku, môže takúto finančnú podporu využiť, ak preukáže, že má buď postavenie dieťaťa migrujúceho pracovníka, alebo väzbu so švédskou spoločnosťou.

19. V druhom rade, aj keby existovalo nejaké obmedzenie, dánska vláda sa domnieva, že by bolo v prejednávanej veci odôvodnené naliehavým dôvodom verejného záujmu.

20. Rakúska vláda v súvislosti s článkom 45 ZFEÚ v podstate tvrdí, že vnútroštátna právna úprava nijako nevylučuje deti migrujúcich pracovníkov zo študentskej finančnej podpory, ale poskytuje im rovnakú podporu ako deťom pracovníkov, ktorí zostali vo Švédsku, s jediným rozdielom, že požiadavka preukázania pobytu je nahradená požiadavkou väzby so švédskou spoločnosťou. V každom prípade sa rakúska vláda domnieva, že predmetná vnútroštátna právna úprava umožňuje potrebnú flexibilitu, ktorú vyžaduje judikatúra pri posudzovaní stupňa väzby, a preto je potrebné ju považovať za primeranú vo vzťahu k cieľu začlenenia.

21. Nórska vláda sa v podstate domnieva, že právna úprava v konaní vo veci samej je v zásade odôvodnená článkom 45 ZFEÚ.

22. Komisia tvrdí, že vzhľadom na to, že MCM nie je pracovníkom a neopustil členský štát, v ktorom žije, nevzťahuje sa na neho článok 45 ZFEÚ a ani článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011. Pokiaľ ide o otca MCM, Komisia sa domnieva, že v prejednávanej veci nedochádza k obmedzeniu slobody pohybu pracovníkov.

IV. Posúdenie

A. Úvod

23. Prejednávaná vec sa od predchádzajúcich vecí odlišuje dvoma charakteristickými znakmi, ktorými sa budem zaoberať nižšie: po prvé migrujúci pracovník sa vrátil (zo Španielska) do svojej krajiny pôvodu (Švédska) pred viac ako ôsmimi rokmi a po druhé jeho dieťa, ktoré žiada od Švédska študentskú finančnú podporu na štúdium v zahraničí (v Španielsku, ktoré je jeho krajinou narodenia a pobytu), v tejto krajine pôvodu (Švédsku) nikdy nemalo pobyt.

24. Predovšetkým je potrebné hneď na úvod pripomenúť, že „podľa článku 45 ods. 2 ZFEÚ zahŕňa voľný pohyb pracovníkov odstránenie akejkoľvek diskriminácie medzi pracovníkmi členských štátov na základe štátnej príslušnosti, pokiaľ ide o zamestnanie, odmenu za prácu a iné pracovné podmienky“ [9].

25. Podľa článku 7 ods. 1 a 2 nariadenia č. 492/2011 pracovník, ktorý je štátnym príslušníkom členského štátu, požíva na území iného členského štátu rovnaké sociálne a daňové výhody ako vlastní pracovníci daného členského štátu.

26. Toto ustanovenie je „v oblasti poskytovania sociálnych výhod osobitným vyjadrením pravidla rovnosti zaobchádzania zakotveného v článku 45 ods. 2 ZFEÚ a musí sa vykladať rovnako ako toto ustanovenie“ [10].

27. Podľa ustálenej judikatúry podpora na pokrytie životných nákladov a nákladov na štúdium počas vysokoškolského štúdia, ktoré vedie k získaniu odbornej kvalifikácie, predstavuje sociálnu výhodu v zmysle článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011. [11]

28. Súdny dvor tiež rozhodol, že financovanie štúdií, ktoré členský štát priznal deťom pracovníkov, predstavuje pre migrujúceho pracovníka sociálnu výhodu v zmysle článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011, ak má voči svojmu dieťaťu naďalej vyživovaciu povinnosť. [12]

29. Súdny dvor spresnil, že rodinní príslušníci migrujúceho pracovníka nepriamo požívajú výhodu rovnosti zaobchádzania, ktorú tomuto pracovníkovi priznáva článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011. Keďže priznanie financovania štúdia dieťaťu migrujúceho pracovníka predstavuje pre migrujúceho pracovníka sociálnu výhodu, na toto ustanovenie sa môže na účely získania tohto financovania odvolávať samotné dieťa, ak je toto financovanie podľa vnútroštátneho práva priznané priamo študentovi. [13]

30. Podľa judikatúry Súdneho dvora „zásada rovnosti zaobchádzania stanovená v článku 45 ZFEÚ, ako aj v článku 7 nariadenia č. 492/2011 zakazuje nielen priamu diskrimináciu na základe štátnej príslušnosti, ale aj akékoľvek nepriame formy diskriminácie, ktoré použitím iných rozlišovacích kritérií vedú v skutočnosti k tomu istému výsledku“ [14].

[9] Rozsudok z 20. júna 2013, Giersch a i. (C-20/12, EU:C:2013:411, bod 34) (ďalej len „rozsudok Giersch“). Pozri v súvislosti s týmto rozsudkom MICHEL, V.: Travailleurs frontaliers. In: *Europe*. August 2013, č. 8; CARLIER, J.-Y.: La libre circulation des personnes dans l'Union européenne, Chroniques. In: *Journal de droit européen*. 4/2014, č. 208, s. 170, a O'LEARY, S.: The Curious Case of Frontier Workers and Study Finance: Giersch. In: *CMLR*. 51, s. 601 (autor publikácie tvrdí, že objektívne odôvodnenia, ktoré Súdny dvor pripúšťa v oblasti zdravotnej starostlivosti – riziko vážneho narušenia finančnej rovnováhy systému sociálneho zabezpečenia alebo ohrozenie cieľa spočívajúceho v zachovaní vyváženej lekárskej a nemocničnej služby – sa javia ako vhodnejší nástroj na úpravu takéhoto typu mobility študentov a súvisiacich nákladov vo veciach, ako je vec, v ktorej bol vydaný rozsudok Giersch, než kritérium skutočnej väzby). V tejto súvislosti pozri aj návrhy, ktoré preniesol generálny advokát Slynn vo veci Humbel a Edel (263/86, neuverejnené, EU:C:1988:151, s. 5380).

[10] Pozri rozsudok Giersch, bod 35. Tento rozsudok sa týka nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 257, 1968, s. 1; Mim. vyd. 05/001, s. 15). Vzhľadom na to, že článok 7 ods. 2 uvedeného nariadenia je totožný s článkom 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011, judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa výkladu prvého z uvedených ustanovení sa primerane použije aj na výklad druhého z uvedených ustanovení.

[11] Pozri rozsudok Giersch, bod 38. Pozri tiež rozsudok z 10. júla 2019, Aubriet (C-410/18, EU:C:2019:582, bod 25) (pozri v súvislosti s týmto rozsudkom RIGAUX, A.: Bourse d'enseignement supérieur. In: *Europe*. Október 2019, č. 10, s. 24, a LHERNOULD, J.-Ph.: Comment établir le degré de rattachement des travailleurs frontaliers à leur Etat de travail? In: *RJS*. 11/19, s. 770).

[12] Pozri rozsudok Giersch, bod 39.

[13] Pozri rozsudok Giersch, bod 40.

[14] Rozsudok z 10. júla 2019, Aubriet (C-410/18, EU:C:2019:582, bod 26).

31. Súdny dvor už rozhodol, že článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 sa vzťahuje na dávky sociálneho zabezpečenia v členskom štáte, ktorého je pracovník štátnym príslušníkom, pokiaľ by tento pracovník stratil tieto dávky z dôvodu svojho zamestnania v inom členskom štáte. [15]

32. Teraz preukážem, že z vyššie uvedenej judikatúry vyplýva, že článok 45 ZFEÚ a ani článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 nebránia prijatiu takých ustanovení, o aké ide v konaní vo veci samej.

B. V závislosti od skutkových okolností nastáva v prejednávanej veci jeden z dvoch scenárov

33. Vnútroštátny súd bude musieť rozhodnúť, ktorý z týchto scenárov sa vzťahuje na skutkové okolnosti vo veci samej: buď a) otec, (bývalý) migrujúci pracovník, si naďalej plní vyživovaciu povinnosti voči dieťaťu, MCM, takže predmetná finančná podpora pre študentov predstavuje pre otca sociálnu výhodu, čo znamená, že sa na ňu vzťahuje článok 45 ZFEÚ a/alebo článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 (ďalej len „scenár A“), alebo b) otec si už neplní vyživovaciu povinnosť voči MCM, v dôsledku čoho sa v prejednávanej veci neuplatní ani jeden z týchto dvoch článkov (ďalej len „scenár B“).

34. Rovnako ako Komisia sa domnievam, že švédska študentská finančná podpora predstavuje predovšetkým sociálnu výhodu pre samotného študenta. O túto podporu žiada MCM a práve on by bol aj jej príjemcom. Okolnosti jeho rodinného zázemia, ako sú napríklad príjmy jeho rodičov, sa nezohľadňujú. Ak sa na prejednávanú vec vzťahuje scenár B, potom sa na samotného študenta MCM *a priori* nevzťahuje článok 45 ZFEÚ alebo článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011, pokiaľ ide o žiadosť o predmetnú študentskú finančnú podporu. MCM totiž nie je (bývalý) migrujúci pracovník a ani neopustil (a zdá sa, že ani nemá v úmysle opustiť) z iných dôvodov členský štát, v ktorom sa narodil a v ktorom žil celý život (Španielsko).

35. Znenie článku 7 ods. 2 uvedeného nariadenia je jasné a je zamerané na „pracovníkov“ (alebo bývalých pracovníkov [16]), ale nie na „študentov“.

36. V dôsledku toho sa domnievam, že Súdny dvor by nemal pôsobnosť *ratione personae* tohto článku rozširovať na študentov vysokých škôl.

37. Dánska vláda a Komisia sa tiež odvolávajú na článok 10 nariadenia č. 492/2011. V tejto súvislosti stačí poukázať na to, že tento článok sa týka prístupu detí štátneho príslušníka členského štátu, ktorý je alebo bol zamestnaný na území iného členského štátu, k „všeobecnému vzdelávaniu“ v tomto štáte, a nie k takému vysokoškolskému vzdelávaniu, akým je štúdium, ktorému sa venuje MSM, v konaní vo veci samej. Okrem toho tento článok nie je predmetom prejudiciálnej otázky položenej v prejednávanej veci.

38. Na druhej strane, ak prejednávaná vec spadá pod scenár A, študentská finančná podpora predstavuje sociálnu výhodu aj pre (bývalého) migrujúceho pracovníka (otca MCM), ale len pod podmienkou, že si bude naďalej plniť vyživovaciu povinnosť voči svojmu synovi. [17] Jedine v takomto prípade znižuje táto študentská finančná podpora finančné záväzky otca.

[15] Rozsudok z 2. apríla 2020, Landkreis Südliche Weinstraße (C-830/18, EU:C:2020:275, body 22 až 24).

[16] Pozri rozsudok zo 6. októbra 2020, Jobcenter Krefeld (C-181/19, EU:C:2020:794, body 45 až 55).

[17] Pozri rozsudok Giersch, bod 39.

39. Nanešťastie nedostatok informácií v návrhu na začatie prejudiciálneho konania bráni jasnému pochopeniu konania vo veci samej. Nie je napríklad jasné, či otec, (bývalý) migrujúci pracovník, má naďalej vyživovaciu povinnosť voči MCM alebo nie.

40. Ako uviedla Komisia, vo Švédsku podľa § 1 kapitoly 7 Föräldrabalken (1949:381) (zákon o rodine) zákonná vyživovacia povinnosť rodičov k dieťaťu, ktoré je študentom vysokej školy, zaniká, keď toto dieťa dosiahne vek 18 rokov. Vnútroštátny súd neuviedol, či sa žiadosť o študentskú finančnú podporu vzťahovala na obdobie, keď bol MCM mladší ako 18 rokov. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania tiež nevyplýva, či je otec MCM z iných dôvodov naďalej povinný si plniť vyživovaciu povinnosť voči MCM aj po dosiahnutí veku 18 rokov, ako napríklad z dôvodov vyplývajúcich zo španielskeho práva, občianskoprávnej zmluvy alebo dobrovoľného platenia opakujúcich sa dávok v určitej výške.

41. Ako som uviedla v bode 34 vyššie, ak ide v prejednávanej veci o scenár B, potom predmetná finančná podpora študentom nepredstavuje sociálnu výhodu pre otca, a teda nespadá do pôsobnosti článku 45 ZFEÚ ani článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011.

42. Odpoveď na položenú prejudiciálnu otázku by bola v dôsledku tejto skutočnosti záporná.

43. Ak si však otec naďalej plní vyživovaciu povinnosť voči MCM a predmetná študentská finančná podpora tak predstavuje aj sociálnu výhodu pre otca, je potrebné najprv zistiť, či tento (bývalý) migrujúci pracovník patrí do pôsobnosti článku 45 ZFEÚ, ako aj článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011. To bude musieť určiť vnútroštátny súd na základe skutkových okolností vo veci samej.

44. Pripomínam, že „vnútroštátne ustanovenia, ktoré bránia alebo odrádzajú príslušníka členského štátu opustiť svoj štát pôvodu s cieľom výkonu práva voľného pohybu, sú prekážkami tejto slobody, aj keď sa uplatňujú nezávisle od štátnej príslušnosti dotknutých pracovníkov“ [18]. Na to, aby bolo možné opatrenie kvalifikovať ako nepriamo diskriminačné „nie je nevyhnutné, aby zvýhodňovalo všetkých vnútroštátnych príslušníkov alebo znevýhodňovalo len štátnych príslušníkov iných členských štátov s výnimkou vlastných vnútroštátnych príslušníkov“ [19].

45. Podľa tej istej judikatúry „všetky ustanovenia Zmluvy o FEÚ týkajúce sa voľného pohybu osôb, ako aj ustanovenia nariadenia č. 492/2011 totiž majú uľahčiť vykonávanie zárobkovej činnosti akejkoľvek povahy štátnymi príslušníkmi členských štátov na území Únie a odporujú im tie opatrenia, ktoré by mohli znevýhodňovať týchto štátnych príslušníkov v prípade, že chcú vykonávať hospodársku činnosť na území iného členského štátu“ [20].

46. Na pozadí tejto situácie „majú štátni príslušníci členských štátov predovšetkým právo vyplývajúce priamo zo Zmluvy opustiť svoj členský štát pôvodu na účely odchodu na územie iného členského štátu a zdržiavať sa na jeho území na účely výkonu pracovnej činnosti. V dôsledku toho článok 45 ZFEÚ zakazuje akékoľvek vnútroštátne opatrenie, ktoré štátnym príslušníkom Únie zabraňuje vykonávať základné slobody zaručené týmto článkom alebo ich robí pre nich menej príťažlivými“ [21].

[18] Rozsudok z 5. decembra 2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs (C-514/12, EU:C:2013:799, bod 30).

[19] Rozsudok z 5. decembra 2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs (C-514/12, EU:C:2013:799, bod 31).

[20] Rozsudok z 5. decembra 2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs (C-514/12, EU:C:2013:799, bod 32).

[21] Rozsudok z 10. októbra 2019, Krah (C-703/17, EU:C:2019:850, bod 41).

47. Otec MCM sa najprv presťahoval zo Švédska do Španielska, a potom sa vrátil do Švédska; v oboch prípadoch to urobil na účely výkonu práce. Štátni príslušníci členského štátu by sa mohli odvolávať na článok 45 ZFEÚ proti krajine pôvodu, pokiaľ ide o opatrenia, ktoré by im mohli zabrániť v opustení krajiny pôvodu alebo ich od toho odradiť. [22]

48. Na rozdiel od stanoviska dánskej a švédskej vlády sa domnievam, že skutočnosť, že od okamihu uplatnenia tohto práva otcom MCM uplynulo značne dlhé obdobie (viac ako osem rokov), v zásade nemá vplyv na uplatnenie tohto článku (alebo článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011). Migrujúci pracovník musí mať možnosť domáhať sa práva na rovnaké zaobchádzanie aj v situácii, keď prestal vykonávať odbornú činnosť v hostiteľskom členskom štáte. Súdny dvor totiž uznal, že postavenie bývalého migrujúceho pracovníka môže mať účinky aj po skončení pracovného pomeru. [23]

49. Odpoveď na otázku, či by švédska študentská finančná podpora na vysokoškolské štúdium v zahraničí podľa prvého odseku § 23 kapitoly 3 zákona o študentskej finančnej podpore bola alebo nebola dostupná v situácii, o akú ide vo veci samej, závisí od dlhého radu budúcich a hypotetických udalostí: že by pracovník mal v budúcnosti skutočne deti, že by sa tieto (hypotetické) deti rozhodli zostať v hostiteľskom členskom štáte, aj keď by sa ich otec vrátil do Švédska, a že by tieto deti neboli začlenené do švédskej spoločnosti alebo že by sa nemohli odvolávať na iné výnimočné dôvody, aby mohli získať túto podporu.

50. Ako uviedli dánska vláda a Komisia, na základe judikatúry Súdneho dvora, [24] v prejednávanej veci je reťazec udalostí príliš neistý a jeho prípadný vplyv na voľbu pracovníka uplatniť si slobodu pohybu je príliš nepriamy na to, aby sa vyššie uvedené vnútroštátne ustanovenie mohlo považovať za prekážku voľného pohybu pracovníkov.

51. V dôsledku toho by sa predmetné ustanovenia nemali považovať za obmedzenie voľného pohybu pracovníkov. [25]

52. V tejto súvislosti je potrebné odlišovať prejednávanú vec od vecí, v ktorých bol vydaný rozsudok Prinz and Seeberger [26] a v ktorých sporné podmienky mohli samotných žalobcov v uvedených veciach odradiť od výkonu ich práva na slobodu pohybu a pobytu v inom členskom štáte vzhľadom na to, že výkon tejto slobody mohol mať vplyv na nárok na podporu na vzdelávanie alebo odbornú prípravu, o ktorú ide v týchto spojených veciach. Naproti tomu v prejednávanej veci sa dotknuté skutkové okolnosti vo veci samej netýkajú osobného konania príjemcu, ale budúceho správania inej osoby, ktorá ešte neexistuje, t. j. *(hypotetického) dieťaťa tohto pracovníka*.

53. Ďalej sa vynára otázka, či sa článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011, ktorý uznáva právo na voľný pohyb všetkých migrujúcich pracovníkov (vrátane sezónnych a cezhraničných pracovníkov; pozri odôvodnenie 5 tohto nariadenia [27]), vzťahuje výlučne na migrujúcich pracovníkov z *iného členského štátu*, pokiaľ ide o pravidlá hostiteľského členského štátu, alebo sa

[22] Rozsudok z 15. decembra 1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, bod 96).

[23] Rozsudok z 19. júna 2014, Saint Prix (C-507/12, EU:C:2014:2007, bod 35).

[24] Rozsudok z 13. marca 2019, Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach (C-437/17, EU:C:2019:193, bod 40).

[25] Rozsudky z 27. januára 2000, Graf (C-190/98, EU:C:2000:49, body 24 a 25), a z 13. marca 2019, Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach (C-437/17, EU:C:2019:193, bod 40).

[26] Rozsudok z 18. júla 2013 (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524).

[27] „[Právo všetkých pracovníkov v členských štátoch vykonávať činnosť podľa vlastnej voľby v rámci Únie] by mali požívať bez diskriminácie stáli pracovníci, sezónni pracovníci, cezhraniční pracovníci a tí, ktorí vykonávajú činnosť s cieľom poskytovať služby.“

na toto ustanovenie môže, ako v prejednávanej veci, odvolávať aj štátny príslušník členského štátu pôvodu, ktorý sa presťahoval do iného členského štátu, a následne sa vrátil späť do svojej krajiny pôvodu.

54. Môže sa (bývalý) migrujúci pracovník a/alebo jeho dieťa, ktoré študuje na vysokej škole, odvolávať na zásadu rovnosti zaobchádzania podľa článku 7 ods. 2 tohto nariadenia, a to *nie* voči orgánom *hostiteľského členského štátu*, *ale*, rovnako ako v prejednávanej veci, voči orgánom *členského štátu pôvodu*?

55. Domnievam sa, že na túto otázku by sa malo odpovedať záporne.

56. Podľa mojich vedomostí Súdny dvor nikdy nerozšíril možnosť odvolávať sa na tento článok v súvislosti s členským štátom pôvodu (bývalého) migrujúceho pracovníka alebo členským štátom pôvodu jeho dieťaťa. Súdny dvor skôr dôsledne zastáva názor, že *cieľom* tohto článku je *zabezpečiť rovnosť zaobchádzania* s (bývalými) migrujúcimi pracovníkmi a vnútroštátnymi pracovníkmi v *hostiteľskom členskom štáte*.[28]

57. Cieľom právnej úpravy Únie v oblasti voľného pohybu je totiž predovšetkým zabezpečiť ochranu pred diskrimináciou, ktorej môžu študenti, deti (bývalých) migrujúcich pracovníkov, čeliť v *hostiteľskom členskom štáte*, a nie ochranu pred možnými prekážkami v *členskom štáte pôvodu* v situácii, keď má občan záujem získať od svojho vlastného členského štátu študentskú finančnú podporu na účely výkonu svojho práva na voľný pohyb. Tento názor má oporu aj v odbornej právnickej literatúre.[29]

58. Môj výklad je v súlade s účelom nariadenia č. 492/2011, ktorého odôvodnenie 6[30] hovorí o odstránení prekážok týkajúcich sa podmienok začlenenia rodiny pracovníka v hostiteľskej krajine.

C. Predbežný záver: voľný pohyb pracovníkov nie je obmedzený

59. Z vyššie uvedených úvah vyplýva, že článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 ani článok 45 ZFEÚ nebránia takej vnútroštátnej právnej úprave, o akú ide v prejednávanej veci, čo musí overiť vnútroštátny súd so zreteľom na skutkové okolnosti vo veci samej.

D. Pre úplnosť: Aj v prípade, ak by obmedzenie existovalo, bolo by odôvodnené

60. Ak by Súdny dvor nesúhlasil s vyššie uvedeným záverom a rozhodol by, že predmetné vnútroštátne ustanovenia predstavujú obmedzenie voľného pohybu pracovníkov, ďalej vysvetlím, že takéto obmedzenie by bolo v každom prípade odôvodnené.

[28] Pozri napríklad rozsudky z 27. marca 1985, Hoeckx (249/83, EU:C:1985:139, bod 20), a zo 6. októbra 2020, Jobcenter Krefeld (C-181/19, EU:C:2020:794, bod 72): „Článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011, ktorého sa môžu dovolávať osoby s právom na pobyt na základe článku 10 tohto nariadenia,… v podstate stanovuje, že pracovník, ktorý je štátnym príslušníkom členského štátu, požíva v hostiteľskom členskom štáte rovnaké sociálne a daňové výhody ako vlastní vnútroštátni pracovníci aj vtedy, keď sa tam stal nezamestnaným.“

[29] MARTIN, D.: Arrêts „Giersch“ et „Prinz“: les différents statuts de l'étudiant. In: *Journal de droit européen*. 2013, s. 273.

[30] „Právo na slobodu pohybu, ak sa má uplatňovať objektívne, slobodne a dôstojne, si vyžaduje, aby sa skutočne aj právne zabezpečilo rovnaké zaobchádzanie vo všetkých otázkach súvisiacich so samotným výkonom zamestnania a v možnosti prístupu k ubytovaniu a tiež aby sa odstránili prekážky mobility pracovníkov, najmä pokiaľ ide o podmienky integrácie rodiny pracovníka v hostiteľskej krajine.“

61. Ustanovenia, o ktoré ide vo veci samej, stanovujú, že pokiaľ ide o študentskú finančnú podporu na štúdium v zahraničí, potom študent, ktorý nemá pobyt vo Švédsku, môže získať takúto pomoc, ak bude vedieť preukázať *väzbu so švédskou spoločnosťou* alebo ak bude *dieťaťom migrujúceho pracovníka pochádzajúceho z iného členského štátu*, ktorý pracuje vo Švédsku. Z tohto dôvodu sa na všetkých švédskych štátnych príslušníkov s pobytom mimo Švédska vzťahuje požiadavka väzby so švédskou spoločnosťou, keď žiadajú o študentskú finančnú podporu na štúdium v inom členskom štáte, a to bez ohľadu na to, či rodič využil alebo nevyužil svoje právo na voľný pohyb. Domnievam sa, že je odôvodnené, aby bol MCM povinný takúto väzbu preukázať. Ak by sa totiž žiadna väzba nevyžadovala, žalobca by sa potom dostal do výhodnejšej situácie ako študenti, ktorých rodičia právo na voľný pohyb nevyužili. To by bolo už nad rámec cieľa sledovaného právnou úpravou o voľnom pohybe pracovníkov, ktorej hlavným účelom je zabezpečiť, aby mali pracovníci v hostiteľskom členskom štáte rovnaké podmienky a aby neboli odrádzaní od presťahovania sa a nástupu do zamestnania v inom členskom štáte.

62. Pokiaľ ide o otázku, či uloženie požiadavky pobytu MCM predstavuje diskrimináciu, je potrebné porovnať predmetnú situáciu so situáciou, v ktorej nie je splnená požiadavka pobytu a uplatňuje sa právo Únie, teda so situáciou, v ktorej švédsky štátny príslušník tým, že nespĺňa požiadavku pobytu z dôvodu svojho presťahovania sa zo Švédska do Španielska na účely výkonu práce, následne žiada o finančnú podporu na štúdium v Španielsku (v hostiteľskej krajine). Je nepochybné, že väzba na švédsku spoločnosť sa vyžaduje v oboch prípadoch. Nedochádza tak k priamej diskriminácii.

63. Okrem toho, aj keby Súdny dvor dospel k záveru, že v prejednávanej veci ide o nepriamu diskrimináciu (*quod non*), domnievam sa, že požiadavka existencie väzby je odôvodnená, keďže sleduje legitímny cieľ a je vhodná a primeraná. [31]

64. Podľa Súdneho dvora je „úlohou vnútroštátnych orgánov, pokiaľ prijmú opatrenie odchyľujúce sa od zásady stanovenej právom Únie, aby v každom jednotlivom prípade preukázali, že uvedené opatrenie je vhodné na zabezpečenie realizácie sledovaného cieľa a neprekračuje rámec toho, čo je nevyhnutné na jeho dosiahnutie. K dôvodom, ktoré členský štát môže uviesť, musí byť priložená primeraná analýza spôsobilosti a proporcionality obmedzujúceho opatrenia prijatého týmto členským štátom, ako aj presné údaje, ktoré umožňujú podporu jeho argumentácie“ [32].

65. V tejto súvislosti Súdny dvor už rozhodol, že podpora mobility študentov môže predstavovať naliehavý dôvod verejného záujmu, ktorý môže odôvodniť obmedzenie, za predpokladu, že prijaté kritériá sú vhodné a primerané. [33] Kritérium týkajúce sa pobytu, alebo ak také kritérium vedie k situácii, ktorá je v rozpore s právom Únie, požiadavka na dostatočnú väzbu so švédskou spoločnosťou má za cieľ zabezpečiť, aby sa takíto študenti po štúdiu v zahraničí vrátili do Švédska a svoje vedomosti v konečnom dôsledku nadobudli na účel/na účely/s cieľom podpory švédskeho trhu práce a hospodárstva. [34] Súdny dvor tiež rozhodol, že požiadavka takejto väzby môže byť odôvodnená, ak jej cieľom je zabezpečiť vysokú úroveň vzdelania jeho rezidentov. [35]

[31] Rozsudok z 5. decembra 2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs (C-514/12, EU:C:2013:799, bod 36).

[32] Rozsudok z 14. júna 2012, Komisia/Holandsko (C-542/09, EU:C:2012:346, bod 81). Pozri tiež bod 82 uvedeného rozsudku.

[33] Pozri rozsudok Giersch, body 53 až 56.

[34] Pozri podobné odôvodnenie v rozsudku Giersch, body 67 a 68.

[35] Pozri rozsudok zo 14. decembra 2016, Bragança Linares Verruga a i. (C-238/15, EU:C:2016:949, bod 46).

66. V tejto súvislosti Súdny dvor už rozhodol, že členské štáty majú naďalej možnosť stanoviť podmienky upravujúce väzbu svojich štátnych príslušníkov so spoločnosťou tohto členského štátu na účely poskytnutia finančných prostriedkov na štúdium v inom členskom štáte v tom zmysle, že môžu podmieniť poskytnutie takýchto prostriedkov predložením dôkazu o skutočnej väzbe s členským štátom, ktorý poskytuje finančné prostriedky, aj keď „požadovaný dôkaz… nesmie mať príliš výlučný charakter a nemôže bezdôvodne uprednostňovať prvok, ktorý nutne nedokazuje skutočný a efektívny stupeň väzby medzi žiadateľom a členským štátom, s vylúčením všetkých ostatných reprezentatívnych prvkov“ [36]. Táto judikatúra, ktorá sa týka článkov 20 a 21 ZFEÚ, je taktiež uplatniteľná na vec týkajúcu sa voľného pohybu pracovníkov, pretože predmet ochrany je rovnaký. Ak by situácia MCM spadala do pôsobnosti článku 21 ZFEÚ – čo nedokážem určiť na základe strohých informácií uvedených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania – potom by posúdenie existencie obmedzenia voľného pohybu osôb, ako aj jeho odôvodnenosti, primeranosti a vhodnosti bolo rovnaké ako posúdenie podľa článku 45 ZFEÚ.

67. Vzhľadom na to, že nárok na študentskú finančnú podporu, o ktorú ide vo veci samej, nie je založený výlučne na minimálnej dobe pobytu vo Švédsku, ale môže byť založený aj na dostatočnej väzbe so švédskou spoločnosťou, je švédska právna úprava v súlade s judikatúrou Súdneho dvora. Domnievam sa, že táto právna úprava umožňuje potrebnú flexibilitu, ktorú vyžaduje judikatúra Súdneho dvora, pokiaľ ide o posúdenie stupňa väzby študenta so spoločnosťou členského štátu, ktorý poskytuje podporu, a preto ju možno považovať za odôvodnenú, primeranú a vhodnú (v súlade s judikatúrou uvedenou v bodoch 65 a 66 vyššie).

68. V rozsahu, v akom sa návrh na začatie prejudiciálneho konania odvoláva na existujúcu judikatúru Súdneho dvora, [37] je sporná právna úprava založená na porovnateľných cieľoch v tom zmysle, že tak začlenenie študentov, ako aj snaha o overenie existencie väzby môžu predstavovať ciele vo verejnom záujme. [38]

69. Súdny dvor už uznal, že členský štát môže podmieniť poskytnutie finančnej podpory preukázaním určitého stupňa začlenenia do spoločnosti tohto štátu, aby sa zabránilo tomu, že poskytnutie takejto podpory študentom z iných členských štátov sa stane neprimeranou záťažou, ktorá môže ovplyvniť celkovú výšku podpory poskytovanej týmto štátom. [39] Okrem toho Súdny dvor v týchto rozsudkoch uviedol, že podobné úvahy sa v zásade môžu uplatniť na poskytovanie pomoci zo strany členského štátu na vzdelávanie študentom, ktorí si želajú študovať v iných členských štátoch.

70. Súhlasím s dánskou vládou, že väzba so švédskou spoločnosťou je tak odrazom rozumného vyváženia dvoch protichodných záujmov, a to záujmu pracovníkov na voľnom pohybe a cieľa spočívajúceho v mobilite študentov v rámci Únie na jednej strane a záujmu systémov finančnej podpory na štúdium, ktoré poskytujú členské štáty, na strane druhej.

71. Napriek tomu, že uplatniteľné švédske ustanovenia výslovne neuvádzajú kritérium začlenenia študenta do švédskej spoločnosti, v judikatúre uplatniteľnej na tieto ustanovenia je zahrnutý tento faktor medzi okolnosti, ktoré môžu predstavovať mimoriadne dôvody odôvodňujúce poskytnutie finančných prostriedkov na štúdium.

[36] Rozsudky z 18. júla 2013, Prinz a Seeberger (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524, body 37 a 38), a z 24. októbra 2013, Thiele Meneses (C-220/12, EU:C:2013:683, bod 36).

[37] Odkaz na rozsudok z 18. júla 2013, Prinz a Seeberger (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524).

[38] Rozsudok z 18. júla 2013, Prinz a Seeberger (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524, bod 34).

[39] Rozsudky z 18. júla 2013, Prinz a Seeberger (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524, bod 36), a z 24. októbra 2013, Thiele Meneses (C-220/12, EU:C:2013:683, bod 35).

72. Aj keď sa zdá, že požiadavky stanovené judikatúrou Súdneho dvora na posúdenie spoločenského začlenenia do švédskej spoločnosti boli v prejednávanej veci *prima facie* zohľadnené, vnútroštátnemu súdu napriek tomu prináleží, aby na základe skutkových okolností overil, či boli tieto kritériá v prípade MCM správne uplatnené.

73. Rovnako ako Komisia sa domnievam, že z informácií uvedených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania jednoznačne nevyplýva, že Švédsko je centrom záujmov MCM.

74. Podľa článku 10 nariadenia č. 492/2011 má MCM ako dieťa (bývalého) migrujúceho pracovníka nárok na podporu v rámci španielskeho vzdelávacieho systému za rovnakých podmienok ako španielski štátni príslušníci, keďže právo na financovanie podľa tohto článku nezávisí od toho, či otec má aj naďalej vyživovaciu povinnosť voči MCM. [40]

75. Aj keď je možné, že španielska podpora poskytovaná na štúdium môže byť menej výhodná ako švédska podpora, právo Únie nemôže pracovníkovi zaručiť, že presťahovanie sa do iného členského štátu bude pre neho alebo jeho rodinu sociálne neutrálne.

76. Pracovník, ktorý využíva svoje právo na voľný pohyb, totiž nemôže očakávať neutralitu v sociálnych otázkach, pretože presťahovanie sa do iného členského štátu môže byť viac alebo menej výhodné alebo nevýhodné. Článok 10 nariadenia č. 492/2011 zaručuje nanajvýš to, že (bývalí) migrujúci pracovníci majú rovnaké podmienky ako pracovníci v hostiteľskom členskom štáte. [41]

V. Návrh

77. Navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálnu otázku, ktorú položila Överklagandenämnden för studiestöd (Národná odvolacia rada pre finančnú podporu študentov), takto:

Článok 45 ZFEÚ ani článok 7 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie nebránia tomu, aby členský štát (krajina pôvodu) stanovil požiadavku, aby dieťa (bývalého) migrujúceho pracovníka po tom, ako sa tento pracovník vrátil do svojej krajiny pôvodu, malo väzbu s krajinou pôvodu na to, aby mu bolo možné priznať študentskú finančnú podporu na štúdium v zahraničí v inej krajine Únie, v ktorej predtým pracoval rodič dieťaťa (hostiteľská krajina), v situácii:

i) keď toto dieťa nikdy nemalo pobyt v krajine pôvodu, ale od svojho narodenia žije v hostiteľskej krajine a

ii) keď krajina pôvodu stanovuje rovnakú požiadavku väzby s krajinou pôvodu aj pre jej iných štátnych príslušníkov, ktorí nespĺňajú podmienku pobytu a ktorí žiadajú o študentskú finančnú podporu na štúdium v zahraničí v inej krajine Únie.

[40] Rozsudky z 15. marca 1989, Echternach a Moritz (389/87 a 390/87, EU:C:1989:130), a zo 4. mája 1995, Gaal (C-7/94, EU:C:1995:118).

[41] Rozsudok z 18. júla 2017, Erzberger (C-566/15, EU:C:2017:562, body 33 a 34, ako aj citovaná judikatúra).